

Från Kallö Fångtorn till Stockholms Konungaborg.

berättelse från Gustaf Wasas yngre dagar

—af—
LODBROK.

(Slutet.)

Och det gjorde han med påföljd, att Mårten snart förpassades in i drängkammaren. Läsaren gissar förmodligen, af hvilket slag den rikliga trakteringen var, med hvilken han där blef undfagnad, och vi kunna därför öfvergå till skildringen af hvad som samtidigt tilldrog sig inne i husbondefolkets hvardagsstuga.

Sven Elfsson och hans gäst voro stadda i förtroligt samtal, då dörren öppnades för att lämna inträde åt danskarna. Gustaf stod och värmde sig framför brasan.

Om nu Mårten hade varit med, skulle han genast hafva utpekats Gustaf såsom den person, hvilken knektarna sökte. Som det nu var, tvekade de, ty Gustaf var klädd så, som i allmänhet böndernas drängar och bondsöner voro klädda på orten och ingenting hos honom gaf vid första påseendet till känna att han tillhörde ett högre stånd.

Sven Elfsson steg upp och gick främlingarna till mötes.

—Hvad söker I här i min gård? Är det fråga om någon ny skatt som skall betalas?

—Här är icke fråga om skatter, utan om förrådare mot vår gode konung, svarade danskarnas anförare.

—Ansen I mig som en förrådare?

—Nej men I hafven denna afton här i ert hus mottagit en sådan och det är honom vi söka. Hvar hafven i dolt den unge herren? Vi hafva konungens bud att taga honom till fånga.

—Icke har jag sett någon herre, hvarken ung eller gammal. Det står eder fritt att söka hvar rundt.

Gustaf hade nu väntat ansiktet mot elden och således ryggen mot fienderna.

—Hvem är den här? sporde officeren, pekande på honom.

—Hvilken? frågade Sven Elfsson.

Sannolikt skulle officeren icke underlåtit att taga Gustaf Wasas person i närmare skärskådande, om icke Sven Elfssons hustru, som stod där med brodspäden i sin hand, hade gifvit Gustaf ett slag öfver ryggen med detta redskap, på samma gång hon skrek:

—Hvi står du här så häglös, du late dräng? Packa dig genast ut på logen att tröska, i stället för att stå där och gapa på främländare, som icke änga dig!

Gustaf lunkade ut genom en bakdörr och uppförde sig därvid så klumpigt, att danskarna omöjligt kunde tro honom vara en af rikets bäst uppfostrade unga ädlingar. Utanför huset påtråffade han drängen, hvilken omsorgsfullt stängt in Mårten i drängstugan och redan en stund befunnit sig utanför boningshuset i ändamål att förskaffa sig upplysning om, hvad därinne tilldrog sig. Den gode patern kom också tillstades, ty redan i samma ögonblick, då den främst glämda bland danskarna trädde in i stugan, hade han stilla och obemärkt lämnat denna, i det han sade till sig själf:

—Skulle herr Gustaf rika fast, så är det bäst att jag befinner mig i frihet för att kunna lämna honom undsättning.

De tre männen överlade några ögonblick om hvad som vore att göra.

—Bäst är I båda skynden till logen och börjen tröska, ty det är icke osannolikt, att danskarna, innan de lämna gården, söka öfvertyga sig om, att Sven Elfssons hustru blef åtydd. Finna de eller icke på logen, skola de företaga en grundligare undersökning, emedan det måste väcka deras misstankar... Ni har sagt, att ni kan tröska.

—Något litet är jag därvid van...

Så gingo de båda unga männen till logen, men patern återvände till sin post utanför stugans lilla vägfönster.

Därinne hade emellertid följande tilldragit sig:

Den danske officeren undersökte hvarje vrå af huset, men naturligtvis utan att därmed vinna något. Han dundrade och svor. Men icke heller detta hjälpte. Föga fattades, att han i sin missträknad och vrede hade våldfört sig mot Sven Elfsson. Men denne lät sin hustru framsätta öf åt knektarna, en höflighet, hvilken försatte den både kämpen i bättre lynne. Han satte sig och knektarna jämte honom om kring det stora bord, som upptog rummets hela längvägg. Danskarna drucko i frid och ro det goda ölet och drogo därefter sina färde.

Ehuru officeren hade förtärt betydliga kvantiteter af fru Elfssons starköl, glömdes han dock icke sitt ärende.

—Jag måste ännu en gång se den där drängen, mumlade han. Det där med tröskningen var måhända en list.

Medan truppen ställde upp sig och ordnade sig till afmarsch, begaf han sig till logen, dit han vägläddes sig af slagornas ljud. Snart stod han invid logdörren, hvilens öfra hälft var öppen. De arbetande voro två och den ene af dem igenkände han såsom den dräng, han sett i stugan. Båda arbetade med lika iver och skicklighet. Dansken blef nöjd och öfvertygad, ty... sade han till sig själf:

—Den där kan omöjligt vara ädlingen, som vi söka, ty ingen adelsman i världen skulle hafva tålmod att lära sig tröska med så stor skicklighet.

Så drogo nu danskarna bort från Isala. Sven Elfsson kom själf ut till logen för att hämta sin gäst och föra honom in i stugan, där husmodern redan hunnit undanröjja spår

af danskarnes dryckeslag och i stället börjat med sina döttrars hjälp framduka en måltid för familjens egen och de två gästernas räkning.

Sedan drängen aflagt berättelse om, hurledes han fångat Mårten och anledningen därtill, blef denne upphämtad till stugan och undfagnad med mat och dryck, hvarefter han återfördes till fånghuset, där han ställdes under drängens tillsyn och uppsikt med sträng tillsägelse till denne att icke låta honom fly — en befallning, hvilken drängen förstod och utförde på ett sätt, att han band hans armar på ryggen och sammansnörde hans fötter — en högst obehaglig ställning, hvilken säkerligen icke förskaffade Mårten någon god sömn.

Mycket blef den kvällen talad mellan Gustaf Wasa och Sven Elfsson om deras egna, men framför allt om fäderneslandets angelägenhet. Först sent gingo de till hvila. Och var detta första natten sedan långa tider, under hvilken Gustaf kände sig trygg och åtnöjt god och stärkande sömn och hvila.

Följande dagens morgon hade icke fortskridit långt, då ett stort halmlass kördes ut från Sven Elfssons gård. Husbonden på Isala var själf körsvan. Gustaf låg nerbäddad bland halmen. Munken hade fått låna en häst och red sin stilla väg framåt på något afstånd från halmlasset. Vågen togs till Marnäs.

Långt och länge hade våra vänner icke färdats, innan de erhöilo fullgiltiga bevis därpå, att danskarna knektar öfversvämmat orten, allestädes sökande efter herr Gustaf, för hvilken Kristian synes ha lyst en panisk förskräckelse. Den unge mannens lysande naturgäfvor, hans medlemskap af en bland rikets mest ansedda ätter, de rykten, som trängt till Kristians öron om den unge mannens försök att vid sammankomster med allmogen uppvigla denna mot danskarna och Kristians regemente — allt detta förklarar hans förskräckelse, såväl som den iver, med hvilken han lät efterspana Gustaf.

Vid det att Sven Elfsson nu i sakta mak framkörde sitt lass, kom en skara af tio danska knektar marscherande framåt vägen — i spridd ordning d. v. s. utan iakttagande af krigsmäns sed att marschera fram i ordentliga led. Visst och otvivelaktigt torde vara, att Sven Elfssons hjärta klappade hårdt i hans barm, då han nu för första gången under denna färd hade ett så olycksbådande möte. Men till utseendet var han lugn och sorglös. Han vände emellertid hufvudet till hälften om och yttrade till Gustaf, som icke var djupare medbäddad i höet, än att han kunde höra honom:

—Vi möta nu några danskar. För himlens och alla hälgons skull, herr Gustaf, var stilla och tyst!

En minut senare skedde sammanträffandet. Körsvannen erhöil en barsk tillsägelse att stanna och naturligtvis vågade han icke underlåta att lyda befallningen.

—Hvarifrån är du? sporde truppens anförare, en gråhårig och barsk kammat officer.

—Från Isala, nådig herre, genmålde Sven Elfsson.

—Hvarthän ämnar du föra ditt höllas?

—Till svägers min i Marnäs, herr officer!

—Har du sett den förrymde upprorsmakaren?

—Inte vet jag om något uppror eller någon upprorsmakare... Visst inte!... Här i orten leva vi i frid och ro på våra gårdar och bekymra oss litet eller intet om de stores tvister.

—Det skulle också icke bekomma er väl, om I handlade annorlunda. Du har således icke sett herr Gustaf Eriksson?

—Sett honom! Om jag det gjort, skulle jag väl icke varit så galen att afstå från den utlofvade stora belöningen för hans gripande. Jag är fattig karl och behöver tjäna pennningar.

—Du ser ut som en skälm och jag ser icke, hvarför du icke skulle kunna hafva den förrådaren gömd i ditt höllas.

Vid uttalandet af dessa ord stack dansken med sitt spjut kors och tvärs genom höllaset, men då vapnets spets ingeständes mötte annat motstånd än det ringa, som det packade höet kunde göra, afstod han från vidare undersökningar och lät Sven Elfsson färdas vidare.

Lugnt och tilläta satte denne sina hästar i gång. Han insåg fullväl, att om han brådskat, skulle danskarna fattat misstankar, ännu en gång häjdat honom och sannolikt vältat omkull hans lass och anställt en mera noggrann undersökning bland höförrådet.

Så fortgick denna våldiga färd ännu en half timme. Då möttes han af en annan svärighet, hvilken tycktes med ens göra slut på all möjlighet att till ett godt slut bringa det värf, han åtagit sig.

Han vände sig händelsevis om och blickade tillbaka utåt den del af vägen, som han redan färdats. Hvad fick han se, som öfver hans läppar framkallade detta utrop:

—Store Gud!... Det där skall röja oss... I hälgon alla och väpnade, mildaste jungfru Maria, gifven mig ett godt råd!

Bakom vagnen såg han blodspår.

—Ären I särad, herr Gustaf? ropade han.

—Jag tror det, fick han till svar. Och känner en oödlidlig smärta i ena benet. Jag blöder har runnit genom höet, droppat ner på vägen... Hvad skola vi göra? Om vi, såsom sannolikt är, möta flera danska adelsmän, skola vi blifva röjda af blodspåren.

—Låt mig stiga af och färdas vidare till fots, medan ni vänder om till hemmet!

—Och ni tror verkligen, att Sven Elfsson skulle vara man att öfvergifva Er i denna eder nöd! Nej, herr Gustaf. Jag vet ett annat råd, hvilket är mera förenligt med min heder och mindre skall oroa mitt samvete. Om jag blott hade en knif!

—Här är en... men hvartill skall ni använda den?

—Jag vill sära en af hästarna i en fot så får det blod, han spiller, förklara de andra spår.

Sagdt och gjordt.

Sven Elfsson stannade och utförde raskt sitt beslut. Därefter färdades han vidare med sitt höllas. Den vidtagna åtgärden visade sig snart hafva varit lika nyttig som af behovet påkallad.

Några beridna danskar hade upptäckt blodspåret och kommo nu i full fart ridande efter honom.

—Ett underligt lass du har! röt deras anförare. Ett halmlass, som lämnar blodspår efter sig hvarhålst det färdas fram.

—Det ser ut, sade en man af truppen, som om en hel nyslaktad gris blifvit instoppad bland ditt hö, innan blodet ännu hunnit rinna bort.

—Det kan så tyckas, genmålde Sven Elfsson med lugn, men om I sen närmare till, skolen I finna att en af mina hästar blifvit särad i foten och att det är ur detta sår det blod runnit, som väckt eder förundran.

Någon långvarig undersökning var naturligtvis icke af nöden för att danskarna skulle upptäcka det sår, som tillfogats hästen. Sedan äfven de, liksom förut deras kamrater, med lantspetsarna undersökte lassets inre, lämnade de platsen och återvände samma väg de kommit. Och glad var Sven Elfsson, ännu gladare Gustaf Wasa.

Utän flera äfventyr eller faror anlände de till Marnäs, där Gustaf blef utrustad med skidor och en för skidloppning passande dräkt samt med en ung gosse såsom vägisare. Afskedet från Sven Elfsson var hjärtligt och denne förnyade sitt löfte att sammankalla allmogen till ännu ett möte och att därefter... så vida möbeslutet blef gynnsamt för Gustafs planer... genast skicka en skidloppe efter honom, hvilken, om han icke lyckades upphimna honom under färden, skulle på en viss, öfverenskommen ort innanför norska gränsen träffa herr Gustaf under de veckor, som kunde gå, innan han erhöil någon skeppslägenhet till utrikes ort.

Så begäfvos sig Gustaf och hans trogne vän, munken, norrut i sällskap med vägisaren.

Första dagen gick fäden lyckligt. Vädrat var jämförelsevis vackert. Vägen hård och jämn.

Men under den därpå följande natten, hvilken våra resande tillbringade i en gästfri bondgård, uppväste en rasande snöstorm, hvilken betäckte alla vägar med ett alnstjockt snölager samt här och där hopade drivor af en hel famns höjd och däröfver. Det var omöjligt att färdas vidare, ty af vägar och stigar syntes icke ett enda spår, då invånarna i den lilla bondgård och med dem Gustaf och munken om morgonen trädde ut i det fria.

—Ni säger således, yttrade Gustaf Eriksson, vänd till värdens, att det är omöjligt att färdas vidare i dag.

—Käre herre, ni skulle omkomma på färden. Sistiden vinter kom hit en resande i ett sådant väder som detta. Vägarna voro då som nu fullständigt igenöadade. Trots våra varningar begaf han sig vidare.

—Nåväl!... Huru gick det med honom?

—När våren kom och drivorna smälte, funno vi hans lik ungefär ett tusen alnars afstånd från gården.

—Såvida ni erbjuder oss gästfrihet, stanna vi sålunda här. Jag skall ersätta...

—Vi äro här vända att utan ersättning bistå våra resande likar... Stigen nu in igen! Där hafva vi lugn, värme och, om min hustru är sig lik, en god frukost.

Flera dagar gingo, innan vägarne änyo blefvo farbara för skidor. Då bröto Gustaf och hans vägisare upp, men den lille munken, som saknade öfning i skidloppning, måste till sin stora sorg och ledsnad stanna kvar, till dess snötäcknet smälte och vägarne blefvo farbara för vagnar eller ridhästar. Dock erhöil han naturligtvis af Gustaf anvisning, på hvilken plats i Norge de skulle sammanträffa.

Under otaliga mödor närmade sig Gustaf och hans unge vägisare småningom norska gränsen. Men en morgon, då de ville bryta sig, kände Gustaf sig illamående och kraftlös, hostade mycket och försökte förgäfvos hålla sig uppe. Naturligtvis kunde icke ens blifva tal om att under sådant förhållande fortsätta resan. Det välvilliga bondfolket, i hvars gård våra vänner befunno sig behöfde icke använda hvarken många ord eller några lifliga öfvertalningar för att förmå dem att kvarstanna.

Gustaf Eriksson måste intaga sjukbädden. Patern anlände och vårdade honom med ömhet och skicklighet. De flesta den tidens munkar voro i någon mån hemmastadda i läkekonsten, enär det var en sedvänja, att allmogen vid inträffande sjukdomsfall sökte hjälp och råd och död hos klosterbrödrerna. Vår lille munk medförde på sin resa ett och annat läkemedel. Sålunda blef icke allenast Gustafs lif räddadt, utan tre dagar senare kände han sig så frisk och lifskraftig, att han ansåg sig kunna utan fara fortsätta resan.

En eftermiddag medan han och hans vägisare ilade framåt på sina skidor, bröt den sedare tystnaden, pekande framåt och yttrade:

—Ser ni kyrktornet där framför oss?

—Ja, visst, min vän!

—Den kyrkan ligger innanför norska gränsen.

Gustaf stannade.

Han kände sitt hjärta upprördt, sitt sinne mjukt, då han fann sig stå vid fosterlandets gräns, färdig att öfvergifva det, kanske för alltid. Långsamt vände han sig om för att ännu kasta en blick öfver den lilla, inom synkretsen

varande delen af fäderneslandet. Måttiga känslor rörde sig inom honom och han tyckte sig höra inom sitt bröst en stämma, hvilken tillropade honom:

—Fosterlandet behöfver dig. Öfvergif det icke!

Men i nästa ögonblick utropade han:

—Tårningen är kastad. Mitt öde är afgjort. Låt oss återtaga vår färd!

Han hade just vänt om, då hans unge vägisare häjdade honom genom att utropa:

—Se, se, nådig herre, där kommer en skidloppe efter oss. Det tyckes vara en karlkarl! Aldrig såg jag någon, som färdats fram på skidor med så våldig snabbhet.

Gustaf stannade kvar på platsen och inväntade den raske skidlopparen, som snart hann fram till platsen.

—I ären herr Gustaf Wasa? sporde han.

—Ja, min gosse!... Är det mig du söker? sporde Gustaf med en skytt af hopp, att denne unge man var utsickad från Sven Elfsson.

—Jag har lupit dag och natt för att upphimna Eder. Se här är ett bref från min husbonde Sven Elfsson.

Gustaf var naturligtvis icke sen att öppna brevet och inhämta dess innehåll. Det var helt kort, men i all sin lakoniska bristfullhet beredde det Gustaf stor glädje.

—Nådig herre!

Vänden om! Dalallmogen är redo att resa sig.

Sven Elfsson

—O, Gud, jag tackar dig! utropade vår unge hjätte. Så skall då med Guds och svenska allmogens hjälp det lyckas mig att befria vårt land från utländska förtryckare. Och det lofvar jag, att icke nedlägga mitt svärd, förrän det är utfördt, så att Sverige åter är ett lyckligt land och dess invånare ett fritt folk.

Återfärden anträdde ofördröjligen. Naturligtvis gällde hans första besök bondgården, där han kvarlämnade munken. I dennes sällskap drog han sedan nedåt bygderna och kom till Isala, där Sven Elfsson hälsade honom välkommen med dessa ord:

—Fosterlandet kallar dig. Träd fram och drag ditt svärd, yngling! Mig skall du finna trogen vid din sida under de kampens dagar, som stunda.

Epilog.

Vi hafva nu följt vår hjätte till den dag, då han höjde sin fana och samlade omkring sig allmogen till utförande af det stora befrielseverket. Krigets skiften äro bekanta genom historien och det ligger icke inom områdets för denna skildring från Gustaf Wasas ungdom att därom lämna en beskrifning. Endast det är att omformala och erinra, att sedan befrielseverket fullbordats, Gustaf Eriksson Wasa blef vald till riksföreståndare å Vadstena herredag 1521 samt att han år 1523, då hela Sverige var svenskt, blef å riksdagen i Strängnäs utkorad att vara Sveriges konung.

Så hade han hunnit det lysande mål, som hägrade för hans blick redan under de sorgedagar, då han satt såsom fänge på Kallö slott. Och lyckligt månde han hafva känt sig, då målet blifvit upphunnet. Men lyckligast var hans fädernesland, hans ärliga, för storverk fallna svenska folk, som nu... fritt och oberoende... kunde ägna sig åt fredens värf och förkofran i andlig och timlig måtto.

Gustaf glömdes aldrig sin trogne vän under nödens dagar, den lille munken. Han gjorde honom till tjänsteman i ett af ämbetsverken och sörjde rikligt både för hans utkomst och för hans befordran till högre och mera inkräktiga tjänster.

Så kommo de dagar, under hvilken kampen stod mellan katolska och lutherska kyrkan inom våra landamärken. Då den senare segrade, öfvergick äfven munken till den nya tron, afkastade sin kåpa och klädde sig som andra. Han afled i en hög ålder, alltjämt lika trogen sin konung och alltjämt lika kär för dennes hjärta.

Nu återstår oss endast att med några ord omformala de öden, som drängen Mårten upplefde. Så snart Gustafs befrielseverk blifvit fullbordadt och han bodde såsom Sveriges konung på Stockholms slott, lät han frigifva karlen, gaf honom en summa pennningar samt lät öfverföra honom till Danmark med föreläggande att aldrig mera visa sig inom Sveriges landamärken.

Sedan lefde och verkade den store konungen för sitt land och folk, hvilka under hans visserligen kraftfulla, men visa regering snart hämtade sig från de olyckor, som vållats af de nu förjagade främländska inkräktarna.

Och för alla tider står bilden af Gustaf Wasa såsom ett mönster af regenter, liksom vi alltjämt skola intill tidernas ända erinra oss honom såsom en bland vårt fosterlands största konungar.

En vacker och nyttig present.

ATRA FINT

Brefpapper och

kuvär

24 ark och 24 kuvär med läskpapper i elegant kartong, såndes portofritt till en 40c hvar för endast..

Scandia Novelty Company
46 Union Block, St. Paul, Minn.

Canadas Nordvest.

HOMESTEAD-LAGEN.

Alla sectioner med jämna nummer af Kronolanden i Manitoba och Nordvest Territorierna, undantagades 8 och 26, hvilka ej äro upplåtna för homestead reserverade som ved-lotter för settlarne eller för andra ändamål, kunna upptagas som homestead af hvilken person som helst, som är ensam hufvud för en familj, samt hvarje mansperson, som fyllt 18 år, till storleken af en kvartsection å 160 acres, mer eller mindre.

Anmälan för tillträde.

Anmälan göres personligen på landkontoret i det distrikt, där landet är beläget, eller om homestead-tagaren så önskar, må han på begäran hos "The Minister of the Interior, Ottawa", "Commissioner of Immigration, Winnipeg", eller till det respektiva lokala landkontoret erhålla rättighet att låta ett ombud uttaga tillträdsbeviset för honom. En afgift af \$10.00 erligges för tillträde.

Homestead Skyldigheter.

Under den nuvarande homestead-lagen skola skyldigheterna fullbordas på följande sätt, nämligen:—

1) Genom att minst sex månader bygga och bo på landet hvarje år under en termin af minst tre år.

2) Om fadern (eller modern om mannen är död) till en person som är berättigad att upptaga homestead, bor på en farm i grannskapet af det homestead, som af sådan person upptagits, uppfylls fastskyldigheten under den tiden före patentets erhållande af sådan person genom att vara bosatt hos sin fader och moder.

3) Om en nybyggare har erhållit patent på sitt första homestead, eller Certificat för utförande af sådant patent atterstat af i den ordning, som föreskrives i Dominion Lands Act, samt erhållit tillstånd för ett andra homestead, uppfylls skyldigheten under tiden före patentets erhållande genom att vara bosatt på sitt första homestead.

4) Om nybyggaren har sin permanenta bostad på farm, som äges af honom i grannskapet af hans homestead, uppfylls fastskyldigheten genom att vara bosatt på nämnda farm.

"Grannskap" i det föregående menas antingen samma township eller ett därmed sammanhängande.

Homesteadtagare, som vilja tillgodogöra sig förmåner af bestämmelserna 2, 3 och 4, måste odla minst 30 acres eller hålla 20 kreatur jämte erforderliga stallbyggnader, samt dessutom hafva 80 acres ordentligt inhägnadt.

Hvarje homesteadtagare, som brister i att fullgöra homestead-lagens skyldigheter, riskerar att få sitt homestead annullerat och öppnat för nytt tillträde.

Begäran om patent

kan inlämnas vid slutet af de tre åren till den lokala landagenten, "nderagenten eller homestead-inspektören. Innan denna begäran inlämnas, måste settlarne gifva sex månaders skriftlig notis till "The Commissioner of Dominion Lands", Ottawa, att han ämnar uttaga patent.

Underrättelser.

Nyanlända invandrare erhålla på immigrationskontoret i Winnipeg eller Dominion Landkontoret i Manitoba och Nordvest Territorierna underrättelser om det land, som är öppet för tillträde, och från tjänstemännen kostnadsfria råd och upplysningar samt hjälp för att tillförsäkra sig ett passande stycke land; samt klara underrättelser med afseende på land, skogs-, kol- och mineralagarna såväl som kronolanden i järnvägsbältet i British Columbia, erhållas på begäran hos "The Secretary of the Department of the Interior", Ottawa, "The Commissioner of Immigration", Winnipeg, Man., eller till någon Dominion Lands agent i Manitoba.

W. W. Corry.

Vice Inrikesminister. N. B.— Utom dessa frihemman, till hvilka ofvansända förordning hänförs, finnas tusentals acres af bördigt land tillgängligt för arrende eller köp från järnvägarne eller andra firmor.